

TARIMSAL YAYIM'DA AMAÇ SORUNSALI

Yaşar AKTAŞ¹

ÖZET

Amaç sorunsalı, 60 yıllık geçmişi olan kamu Tarımsal Yayımı'nın henüz çözülmemiş sorunlarından biridir. Ayrıca, literatürde yıllar boyu binlerce amacın belirgin bir biçimde doğru tanımlanamadığının altı çizilmektedir. Bu çalışmada Tarımsal Yayım'da amaç sorunsalı, kuramsal bir model ışığında değişik bir sınıflama ve tanımlama ile tartışmaya sunulmaktadır.

Amaç konusunun, Tarımsal Yayım eylemi planlamasının bir parçası olduğu, amaç konusunun program planlama sürecinde düşünülmesi ve ele alınması önerilmektedir. Çalışma, bilim, uygulama ve yöneme yönelik üç çıkarımla bağlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarımsal Yayım, Amaç, Amaçları Sınıflama, Etki

PROBLEMATIC OF AIMING IN AGRICULTURAL EXTENSION

ABSTRACT

Aiming problematic is one of the unsolved problems of 60 years old Public Agricultural Extension. In addition it has been underlined in the literature that a vast majority of aiming was not identified correctly and clearly for many years. Therefore, the central attention in this study is paid to the definition and discussion of the aiming problematic in Agricultural extension using a theoretical model.

It is recommended that the concept of aiming is a component of Agricultural Extension action plan and thus must be considered in program planning process. The study is then recapped in following three implications: Science, Application, and Methodology.

Key Words: Agricultural Extension, Aim, Categorizing of aims, Effect

1. KONUNUN ÖNEMİ VE KAPSAMI

Türkiye'de İlk "Tarımsal Yayın ve Haberleşme" kürsüsü 1957'de Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde kurulurken uygulamadaki sorunların çözümüne yönelik olarak yapılandırılmamıştır. Diğer üniversitelerin ziraat fakültelerindeki bu anabilim dalı açıldığında bu kuralın değiştiğini gösteren bir kanıt elde yoktur. Bu ve diğer nedenlerden² dolayı kamu Tarımsal Yayım hizmetinin varolan sorunları ile ilgili çözüm modelleri üretilmesi dizgesel biçimde gerçekleştirilemediği ileri sürülebilir.

¹ Doç. Dr. Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü.

E.-Mail: yaktas@harran.edu.tr

² Bu çalışma kapsamında yer verilemeyecek ancak kuşkusuz etkili olan diğer etkenler de vardır.

Bu bağlamda 60 yılı aşan kamu Tarımsal Yayımı'nın hala çözülmemiş bir dizi sorunundan birisi de Tarımsal Yayım çalışmasının amaç konusudur. İşte bu nedenden dolayı Tarımsal Yayım'da amaç sorunsalı ele alınmaktadır. Tarımsal Yayım'da amaç konusu neden önemlidir ya da amaç konusunu niçin öğrenmeliyiz sorusuna bu çalışmada açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

Kelsey ve Hearne (1949) amaçların tanımlanmasını çok önemsemektedir. Çünkü yıllar boyu binlerce amacın belirgin bir biçimde doğru söylenemediğinin altını çizmektedirler. Kırk beş yıl sonra Forest ve Baker (1994) de amaçların doğru belirlenemediğini vurgulamaktadır. Bu hatanın bittiğine ilişkin elimizde henüz bir kanıt yoktur. Bu durum akla üç soru getirmektedir. Ya bu konu yeterince önemsenmediğinden amaçların tanımlanmasında sıkıntılar giderilememiştir, ya da gerçekten amaçları belirlemek gerçekten başlı başına zor bir konu olmalıdır. Belki de daha önemlisi, bu yanılgıda en büyük payın amaçların tanımlanmasında yeni boyutların ortaya konmaması olabilir. İşte bundan dolayı amaçların sınıflandırılması ve açıklanmasında "Dizgelerarası Tarımsal Yayım Modeli" kullanılarak ayrı, değişik bir yaklaşım sunulacaktır. Ne Kelsey ve Hearne (1949), Forest ve Baker (1994), ne de Türkçe kaynaklarda Şenocak (1967), İnan, (1992), Özçatalbaş ve Gürgen (1998), Yurttaş (2000) Cinemre ve Demiryürek (2002) ve Olgun (2002) tarafından amaç konusunun incelenmesinde kuramsal bir model kullanıldığı saptanamamıştır. Bu biçimi ile şu anda okuduğunuz bu çalışma bir ilk ve değişiklik sunmaktadır.

Türkiye'de amaçların tanımlanması konusunda bir değerlendirme elimizde olmadığından bu konuda genel bir yargıya ulaşmak şimdilik olanaksızdır. Ayrıca, amaçların doğru dile getirilmesi konusuna da kısaca değinilecektir.

2. KAVRAM BELİRLEME

Amaç ne demektir? Türkçe Sözlük (TDK, 1974) amacı şöyle tanımlamaktadır: "Ardından koşulan, erişilmek istenen sonuç." Kelsey ve Hearne (1949) ise, "Amaç; gücümüzü, çalışmamızı yönelttiğimiz, ulaşmayı arzuladığımız son ya da sonuçtur." biçiminde tanımlanmaktadır: Şenocak (1967) İnan, (1992), Özçatalbaş ve Gürgen (1998), Yurttaş (2000) Cinemre ve Demiryürek (2002) ve Olgun (2002) benzer bir tanım yapmaktadır¹. Bu tanımı yakından inceleyecek olursanız üç özelliği belirgin biçimde saptayabilirsiniz:

- Birincisi, amaç gelecekle ilgili bir özelliktir.

¹ Taluğ ve Tatlıdil 1993, Gürel 2000 amaç konusuna ders kitaplarında yer vermemektedirler. Özkaya (1996) amaç konusunu "Tarımsal yayımcının temel hedefi" başlığı altında incelemektedir.

- İkincisi; varolan, içinde yaşanandan memnuniyetsizliğin bir söylemidir.
  - Üçüncüsü, bu doyurucu olmayan durumun değiştirilmesi önerilmektedir.
- Bu üç özelliğe göre amacı yeniden tanımlamak isterseniz, şöyle bir söylem sizce yeterli olabilir mi?

“Amaç, güncel doyurucu olmayan durumun değiştirilerek gelecekte ulaşılması düşünülen ve istenen bir durumdur.” Bu tanım anlayışını biraz daha açmak isterseniz, birkaç özelliğe daha değinmek gerekecektir.

Amaç, öncelikle “istendik etkileri” ya da “beklenen yararları” da betimlemektedir. Ayrıca, amacın söyleminde zaman ölçütü de önemli bir yer tutar. Değişik zaman sürelerinde (kısa-orta-uzun) farklı amaç düzeyleri bulunmaktadır. Başka deyişle zaman etkenine göre ayrı amaçlar dile getirilebilir. Bir amaç, farklı zaman dilimlerinde değişik görünümlere de bürünebilir ve bunlar da bir gösterge kanalıyla ortaya konabilir.

Amaç kavramını böyle kısaca belirledikten sonra bir başka soru sorma hakkı doğmaktadır. Çünkü yukarıdaki tanım başka bir kavramı “sorunu” çağrıştırmaktadır. Amaç ile sorun kavramı arasında bir ilişki var mıdır, dersiniz? Amacı, daha iyi anlatabilmek için “sorun” kavramına da kısaca değinmek gerekmektedir. Sorun denince aklımıza ne gelir? Herkesin üzerinde birleşebileceği şöyle bir tanım yapılabilir mi? *“Sorun, şu anda varolan olumsuz durumun özel bir söylemidir.”* Değişik deyişle sorun, şu anda olumsuz olarak görülen ve düzeltilmesi gereken bir durum demektir (Gohl, 2000). Buna karşılık amaç neyi betimler? Gelecekteki olumlu durumu. O halde ikisi arasında gizli bir bağ var mıdır? Evet, vardır. Dahası amaç ile sorun hem birbirinin zıddı olan kavramlardır, hem de amaç kavramı sorunu da içerir, denebilir mi?

Yine bu bağlamda birbirine karıştırılan amaç ile erek (hedef) sözcükleri arasındaki ilinti açıklanmalıdır. Erek, amaca giden yolda ulaşılması gereken kilometre taşlarıdır. Ancak amaç, ereklerin matematiksel bir toplamı değildir. Tersine aralarında niteliksel bir ayrımı vardır.

Tarımsal Yayım Çalışmasında Niçin Belli Bir Amaç Olmalıdır?

Amaç, yapılacak eylemle bağlantılıdır. Eylemin biçimlendirilmesini ne belirleyecektir? Kuşkusuz bunu öncelikle amaç belirleyecektir. Yalnızca bundan dolayı amacın ne olduğunu bilmek gerekmez mi? Pekala amacın ne olduğunu öğrenmenin yaymana¹ yararı ne olacaktır? Bu durumda eyleme başlamadan önce yaymana neyi (eylem), ne zaman, ne düzeyde, nerede, hangi işlev, hangi araçla ve ne kadar gerçekleştirilecek sorularına açıklık,

¹ “Yayman” kavramı; yayımcı, teknik eleman, yayım elemanı, yayım mühendisi gibi sözcüklerin karşılığı olarak önerilmektedir. Ayrıntılı açıklaması için bakınız: Aktaş, 2002

belirginlik, anlaşılabilirlik, kesinlik sağlama yararı olacaktır. Özetle ona kolaylık sağlayacaktır. İşte bu sorulara verilecek yanıtın özü ve biçimlendirilmesini, planlanıp yürütülecek olan tarımsal yayım çalışmasının amacı verecektir. Bu ise varolan sorunun çözümü için çok anlamlı bir adımdır, denebilir. İşte bu yararından dolayı Tarımsal Yayım'da amaç konusunu öğrenmemiz gerekir sonucuna varabilir miyiz? Bunu biraz daha açalım.

Amaçlar belirlenince, tarımsal yayım örgütünün çalışma yöntemi, yaymanların söz konusu olan eylem için sahip olması gereken özellikler, hangi hazırlık çalışmalarının yapılması gerektiğini önceden bilmemiz ve ona göre davranmamız olanaklaşabilir. Tersine durumda, amaçsız bir tarımsal yayım eylemi, bulanık suda balık avlamak gibidir. Amaç belirlendikçe bulanık su durulacak; suyun dibi ve balıklar açıklıkla görülebilecektir.

Buna ek olarak yürütülmekte olan ya da bitirilmiş tarımsal yayım eyleminden ders çıkarmak için amaçların bilinmesi gereklidir. Böylece Tarımsal Yayım hizmeti düzeltilip etkisi yükseltilebilecektir.

Karşımıza başka bir soru daha dikilmektedir: Amaçlar neye ve kime göre belirlenecektir? İlk olarak, bir yanda, tarımsal yayım örgütünün varolan maddi ve insan kaynağı belirleyici olmaktadır. Bu ne demektir? Tarımsal yayım örgütünün bu gerçekleştirilmesi öngörülen proje için bütçesi ne kadardır, hangi iletişim araçları vardır, bunları kullanacak olan yaymanların konu ile ilgili beceri, yetenek ve nitelikleri ne düzeydedir?

İkinci olarak, diğer yanda, proje erek kümesinin gereksinmesi ve çözülmesi gereken güncel sorunu da ilk ölçüt ile birlikte doğru amaçları bulmakta belirleyici olur.

3. KURAMSAL TEMEL

Bir bilimsel çalışmada kuramsal bir temele niçin gerek vardır? Çünkü o, bir "Yol Haritası"dır. Ereklere ve amaçlara nasıl ve hangi araçla varılacağı saptanmıştır. İyi bir model; karmaşık, çok boyutlu süreçleri yalınlaştırabilir ve açıklamalarda hata payını en aza indirgeyebilir. Model, karmaşık, çok boyutlu olguları açıklarken kendisi de olabildiğince yalın, kolay algılanabilir anlaşılır olmalıdır.

Model kullanmanın kuramcılara yararı konusunda E. Hagen (tarihsiz) "Belirgin biçimde tanımlanmış analitik bir model yardımı ile kuramcı, hangi etmenlere özen göstermesi, bunlar arasındaki hangi ilişkilerin varsayılması konusunu kolayca belirleyebilir." demektedir.

Dizgelerarası Model Nedir?

Bu çalışmada amaçların belirlenmesinde bir araç olarak Albrecht (1969, 1987) tarafından geliştirilen *dizgelerarası tarımsal yayım modelinden* yararlanılacaktır. Albrecht kendi modelini oluştururken Chin'in¹ (1976) "dizgelerarası modelinden" (intersystem model) yararlanmış ve Lersch'in (1965) ortaya koyduğu davranışı belirleyen etkenlerden biri olan toplumsal psikolojik özellikleri de bu modeline eklemiştir². Ayrıca Albrecht, Chin'in dizgelerarası modelinde geliştirdiği çevre anlayışını genişletmiştir. Albrecht'e göre, gerek yayman, gerekse üretici her biri ayrı bir çevre içinde yaşar; birbiri ile bir etkileşimde bulunur. Her bireyin, kendi çevresi içinde bir anlamı vardır. Yayman ve üreticinin ayrı ayrı bulunduğu bu iki çevre, bir etkileşim ile birbirine bağlıdır. Örneğin bir örgütte yaymandan başka diğer bireyler, ilişkiler ve güç odakları vardır. Benzer biçimde üretici de içerisinde bulunduğu dizgede diğer birey ve güç odakları ile iletişim ve ilişki gerçekleştirir. Buradan aşağıdaki iki çıkarıma varabilir miyiz?

- Yayman ve üreticinin parçası olduğu toplumsal dizgede diğer üye ve güç odakları bulunmaktadır. Her biri, diğer dizgedekine göre, kendi dizgesindeki diğer üye ve güç odakları ile olan etkileşiminden daha çok etkilenmektedir. Bu ne demektir? Üretici, kendi dizgesindeki diğer üye ve güç odakları ile olan etkileşimi, yayman ile olanına göre daha fazla ve yoğunudur. Bu kural, yayman için de geçerlidir. Üreticinin davranışını, içinde yaşadığı dizgenin diğer üyeleri ve güç odakları yaymandan daha çok etkilemektedir. Tarımsal yayım çalışması için bunun anlamı şudur: Üretici, yayman ve onun önerilerine göre çevresindekilerden ve onların uygulamalarından daha çok etkilenmekte ve dahası onları öykünebilmektedir.

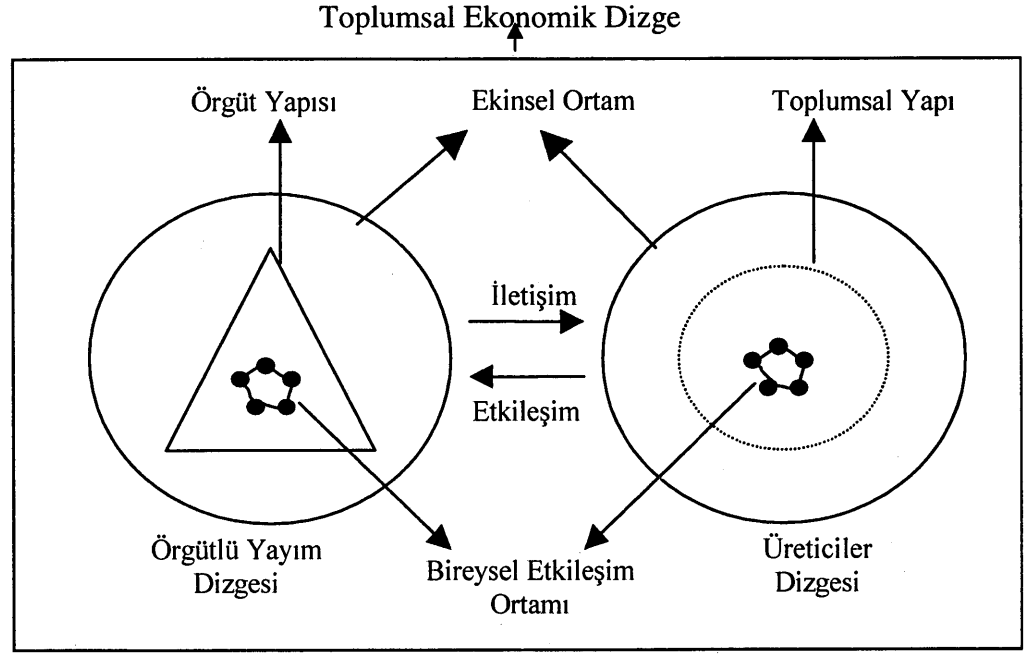
- Üretici ve yaymanın davranışı, üyesi oldukları toplumsal dizge tarafından önemli ölçüde yönlendirilip etkilenir.

Dizgelerarası tarımsal yayım modeli, hem ilgili dizgeler içindeki, hem de sürece katılan dizgeler arasında eşanlı varolan devinimsel (dinamik) ilişkiler ve karşılıklı bağları göstermektedir. Bu betimlemeyi Albrecht (1969) çizim 1'deki gibi çizimsel olarak yansıtmaktadır. Her dizgede "Bireysel Etkileşim Ortamı" "Toplumsal Yapı" ya da "Örgüt Yapısı" ve "Ekinsel Ortam" öğeleri yer almaktadır.

¹ Chin adı geçen bu modelini 1961 yılında yayınlanan çalışmasında ortaya koymuştur. Ancak bu yapıt tarafımızdan bulunamadığından 1976'da 3. basımı yapılan kitap temel alınmıştır. Chin burada model kavramını sürekli olarak çözümleyici model (analytic model) anlamında kullanmaktadır.

² Kuşkusuz diğer etkenler de anlamlı bir yer tutmaktadır. Ancak bunların hepsinin bu çizimde sunulması, modeli anlaşılabilir ve karmaşık bir biçime sokabilir.

Çizim 1: Dizgelerarası Tarımsal Yayım Modeli

4. AMAÇLARIN SINIFLANDIRILMASI

Her tür sınıflama için ölçüt gereklidir. Ölçütler de sınıflanması yapılacak konunun özelliği ile bağlantılı olarak oluşturulabilir. Başka deyişle ölçütler, konu bütününden oluşturulmalıdır. Bu bakımdan öncelikle literatürde rastlanan ölçütlere kısaca yer verilecektir. Kelsey ve Hearne (1949) amaçları, **düzeylelerine** göre üçe ayırmaktadır: Temel amaçlar, genel amaçlar, iş amaçları.¹ Bu üç kavram ve açıklaması, Türkçe Tarımsal Yayım ve Haberleşme ders kitaplarında örneğin Şenocak (1967), İnan (1992), Özçatalbaş ve Gürgen (1998), Yurttaş (2000) ve Olgun (2002) tarafından birbirine çok benzer biçimde kullanılmaktadır². Ayrıca, burada önerilen amaçlar, hem içerik, hem de adlandırma bakımından örgüt dizgesi odaklıdır.

¹ Kelsey ve Hearne (1949) bunları da "eğitim, ekonomik ve toplumsal" amaçlar olarak ikinci bir sınıflamaya tabi tutmaktadırlar.

² Sayfa sınırlaması nedeni ile bu çalışmada bu amaç düzeylerinin açıklamasına yer verilemeyecektir. Cinemre ve Demiryürek (2002), sözü edilen kaynaktaki içeriği değiştirmeden korurken yalnızca sınıflamanın adlandırılmasını değiştirmektedir.

Dizgelerarası Model'e göre Tarımsal Yayım çalışması için amaçlar şöyle sınıflanabilir. Toplumsal-ekonomik dizge, örgüt ve üreticiler dizgesini içermektedir. -Ancak ülkenin toplumsal-ekonomik dizgeye ilişkin amaçlar, küreselleşme ve AB'ye üye olma sürecinde ne denli özgürce belirlenebileceği konusu bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Bu üç alanı kapsayacak amaçlar bir üst çerçeve oluşturmaktadır. Başka deyişle bu bütüne yönelik oluşturulacak amaçlar, her iki dizge için geçerli olmalıdır. Bir diğerini dışlamamalıdır. Bunlar “**ana amaçlar**” olarak tanımlanabilir. Başka deyişle bu, Tarımsal Yayım çalışmasının stratejik amacıdır. Ekin sel ortam, hem üreticiler, hem de örgüt dizgesi için geçerli olan koşulları betimlemektedir. Ekin sel amaç, ana amacın alt parçasıdır. Ana amaca, gelecekte ve uzun bir zaman diliminde ulaşılabilecektir ve tarımsal yayım hizmeti bunun gerçekleşmesine katkıda bulunacaktır. Bunun anlamı nedir? *Ana amaca* yalnızca tarımsal yayım hizmeti ile ulaşılamayacaktır. Çünkü ana amacın kapsamı çok geniştir. Altyapı, toplumsal, eğitimsel, ekonomik, örgütlenme, sağlık vb. projelerin eşzamanlı etkili olması ile gerçekleşebilecektir. Örneğin, “Tarımsal üreticilerin yaşam düzeyleri yükselmiştir” amacına ulaşabilmek bu zaman diliminin uzunluğunu gösterir.

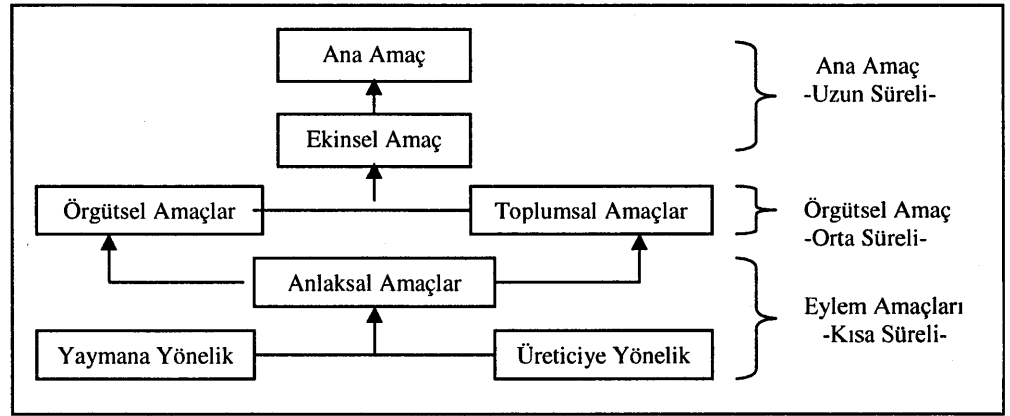
Örgüt dizgesi, kentsel yaşam koşullarında oluşmuş bir ekinin ürünüdür. Buna karşılık, üretici dizge insanların üretimi ve yaşamını sürdürdüğü coğrafik koşullar köylü ekininin bir betimlemesidir. Bu düzeydeki amaçlara “**ekinsel amaçlar**” denebilir. Ekin sel amaçlar, Tarımsal Yayım amaçlarının boyutunu aşmaktadır, denebilir.

Ekin sel ortamın bir bütün olarak kapsadığı her iki dizgenin içerisine girildiğinde amaçları tanımlamada karşımıza ayrı yapılar ortaya çıkmaktadır. Üreticiler dizgesindeki “toplumsal yapıya” ilişkin amaçlar, örgüt dizgesindeki “örgütsel” yapıdakinden ayrı olacaktır. Çünkü bu iki yapı birbiri ile örtüşmemektedir. Ancak işlevleri bakımından benzer özellikleri içerdiği söylenebilir. Örgütsel yapıdaki ilişki ve etkileşim resmi bir nitelik taşır. Örgütçe ortaya konmuş kurallar, yaptırımlar, yönetmelik ve yasalarla belirlenmiştir. Örgütsel yapı, yaymanın güdülenmesini, iş felsefesini, çalışma ortamını, örgütteki diğer meslektaşları ile olan etkileşimini betimler. Ayrıca, biçimsel olmayan (informal) ilişkiler de örgüt yapısının bir ögesidir. Yine örgütsel yapı, yaymanın üreticilerle olan etkileşimine öz ve biçim verir. Buna karşılık, “toplumsal yapı” köy ortamında da geçerli olan kural ve yaptırımların bir söylemidir. Ancak bunlar yazılı, biçimsel (formal) nitelikte değildir. Yine de her üye tarafından bilinmektedir, dahası özüm senip içselleştirilmiştir. Bu açıklamalar temelinde **örgütsel** amaçlar ve

toplumsal iki amaç düzeyi önerilecektir. Bu ikisi zaman olarak orta süreli ve örgütsel amacı oluşturmaktadır.

Buna karşılık “bireysel etkileşim ortamı”, üretici ve yayman için benzer özellikler göstermektedir. Ancak burada bireysel etkileşim, her biri için belirleyici olan örgütsel ve toplumsal yapı tarafından etkilenmektedir. Bu, yayman ve üretici için temel olarak **anlaksal** (cognitive) bir nitelik taşımaktadır. Yayman ve üreticinin anlaksal özelliğine yönelik amaçlar, her ikisinin de sorun çözme, katılımcılık, etkileşim ve iletişim niteliklerini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Ancak bunun gerçekleştirilmesinde ayrı yöntem ve araçlar kullanılması gerekecektir. Bu koşullara göre, önce anlaksal amaçlar oluşturulacaktır. Bu da kendi içerisinde **yaymana ve üreticiye yönelik amaçlar** olarak ikiye ayrılabilir. Ancak anlaksal amaçlar belirlenirken hem yayman, hem de üreticiye yönelik olanlar birbiri ile bağlantılı bir bütün içerisinde gerçekleştirilmelidir noktasının altı özellikle çizilmelidir. Biri diğerini bütünlediğince, varolan kaynak ve araçlar verimli kullanılabilir; öngörülen amaçlara ulaşılabilir ve Tarımsal Yayım hizmetinin etki oranı yükseltilebilir. Eğer bu anlaksal amaçlar birbirinden kopuk olarak uygulanırsa, işlevsel özelliklerin gerçekleştirilmesi güçleşecektir.

Çizim: 2 Amaç Düzeyleri

Anlaksal amaçlar, en alt düzeyde bulunmakta; kapsamı kesin çizgilerle belirlenmiş öznel (subjective) nitelikte kısa sürelidir. Bu amaçlarının gerçekleştirilmesi her tür Tarımsal Yayım çalışması için geçerlidir. Bu üç (örgütsel, yayman ve üreticiye yönelik) alanda geliştirilecek amaçlar, üst düzeydeki amaçların gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak biçimde oluşturulması gerekmektedir. Çünkü bu aynı zamanda

Tarımsal Yayım'ın temel ilkelerinden biri olan "ulusal politikalara uygun olmalı, bütünlük içerisinde uygulanmalıdır" ilkesinin bir gereğidir. Ana amacın gerçekleşmesine katkıyı hesaba katmadan oluşturulacak amaçlar, bütünden kopacak, başarılı da olsa etkisi en aza inecektir. Yukarıda önerilen amaç düzeyleri çizim 2'deki gibi gösterilebilir.

4. AMAÇLARIN TANIMLANMASI SORUNSALI

Kelsey ve Hearne (1949) amaçların tanımlanmasını çok önemsemektedir. Amaçların doğru tanımlanması hem önemli, hem de zordur. Amaç, dile getirilirken genellikle eylem ya da önlem ile karıştırılmaktadır (Gohl 2000). Bu durum, çizelge 1'de yanlış ve doğru dillendirme (ifade) örnekleri karşılaştırmalı olarak açıklanmaktadır.

Önlemlerin alınıp eylemin yürütülmesi, bir proje çalışmasının başarısını göstermez. Tersine erek küme (target group) durumunun değiştirilip düzeltilmesi belirleyicidir. İşte bu istenen durum, amaç olarak dile getirilmelidir.

Çizelge 1: Amaçların Tanımlanmasında Yanlış ve Doğru Dillendirme

Yanlış Dillendirme	Doğru Dillendirme
Burada izlenen asıl bakış açısı şöyle birbirinden ayrılabilir:	
<i>Hangi önlem ve eylem proje bitiminde gerçekleştirilmelidir?</i>	Projenin bitiminde erek kümenin durumu nasıl olmalıdır?
Bu bakış açısı ayrımı, aşağıdaki dört yalın örnekle gösterilebilir:	
<i>Yaymanlar, hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.</i>	Yaymanlar, uygulamada karşılaştıkları sorunları çözecek düzeydedir.
<i>Üreticilerin, pamuk üretiminde gübre kullanımını arttırılmalıdır.</i>	Dört yılda pamukta dekara verim, 450 kilograma yükselmiş ve memnun edici düzeydedir.
<i>Buğdayda sırta ekim yöntemi için yedi köyde tarla gösterisi yapılmalıdır.</i>	Üreticiler, kendileri sırta ekim yöntemini uygulayarak çevreyi daha iyi koruyacak düzeydedir.
<i>Ev ekonomistleri kadın ve çocuklara yönelik çalışmalarını için eğitilmelidir.</i>	Üç yılda çocuk ölümleri azalmıştır.

5. ÇIKARIM VE ÖNERİLER

Yukarıdaki çözümleme sonucu bilim, uygulama ve yöntem bakımından üç saptama yapılabilir.

5.1. Bilime katkı açısından öneriler üç noktada toplanabilir.

a) "Amaç" konusu öneminin Tarımsal Yayım çalışmalarında ve Türkçe

literatürde gereğince anlaşılmadığından bu konuya daha önem verilmesi imlenebilir (işaret etmek).

b) Ek olarak yukarıda önerilen amaç düzeylerinin uygulamada tarımsal yayım çalışmasının daha doğru, etkili planlanıp yürütülebilmesine açıklık getireceği ve katkı sağlayacağı ileri sürülebilir.

c) Yine bu kapsamda bir diğer önemli çıkarım ise amaçlar, her tarımsal yayım projesinin planlama kapsamında belirlenmelidir. Amaçların belirlenmesi, diğer program planlama adımlarının izlenmesi için bir ön koşuldur. Bu, amaç konusunun, tarımsal yayım eylemi planlamasının kopmaz bir parçası olduğu anlamına gelmektedir. Bu belirleme, çalışmanın en anlamlı çıkarımıdır, denebilir. Türkçe ders kitabı ve literatürde amaç konusunun bu biçimde görüldüğüne ilişkin elde bir kanıt bulunmamaktadır. Bundan böyle amaç konusunun program planlama sürecinde düşünülmesi ve ele alınması önerilebilir.

5.2. Bu konuda yazılı olarak elde varolan ve daha önce değinilen kaynaklar, Tarımsal Yayım'da amaç sorunsalına tarımsal yayım örgütü açısından bakarak görüşlerini oluşturmuşlardır, denebilir. Üreticiler dizgesi açısından bakarak amaçlar oluşturulabilir mi? Kuşkusuz evet. Ancak bunun için bir dizi ön koşulun varlığı gereklidir. Kamu tarımsal yayım örgütü, amaçları birlikte çalıştığı üreticilerin katılımı ile gereksinme ve isteklerine göre onlarla birlikte dile getirebilirse, hem amaçlara ulaşmak kolaylaşacak, hem de yapılan çalışmalar başarısızlıkla sonuçlanmayacak, varolan insan ve maddi kaynaklar daha verimli ve etkili kullanılacaktır. Bundan dolayı, amaçların tanımlanması anlayışı ve süreci kaçınılmaz biçimde bir değişime uğrayacaktır. Çünkü üreticilerin yayım olgusuna ve sorunlara bakışları, yayımandan ya da kamu örgütlerinden ayrıdır. Hele üreticiler dizgesi kendi örgütünü kurabilirlerse, kendileri, amaçları daha özgül (spesifik) biçimde belirleyebilecektir.

5.3. Sunulan bu model, yöntem olarak, amaçların her iki dizge için ayrı ayrı ama birbiri ile bağlantılı, eşzamanlı uygulanmasını ve katılımçılık anlayışı çerçevesinde bütünlük ilkesine göre oluşturulması gereğine ışık tutmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Y.** 1977. Tarımsal Yayım ve Haberleşme. Ç.Ü.Z.F. Ders Notu No: 4, Adana
- Aktaş, Y.** 2002. Tarımsal Yayım'da Kavram Sorunu. HR.Ü.Z.F. Dergisi. 6 (3-4) : 1-15, Şanlıurfa
- Albrecht, H.** 1969. Innovationsprozesse in der Landwirtschaft. Verlag der SSIP-Schriften. Saarbrücken, 362 s.
- Albrecht, H. ve ark.** 1987. Landwirtschaftliche Beratung Band 1: Grundlagen und Methoden. Eschborn, S.: 64-66
- Chin, R.** 1976. The Utility of System Models and Developmental Models for Practitioners. Bennis, W. G. ve ark. (Editör) The Planing of Change. 3. Edition. Holt, Rinehart and Wiston. S.: 90-102
- Forest, L.B., Baker, H.R.** 1994. The Program Planning Process. D.J.Blackburn (Editör) Extension Handbook. Processes and Practices. University of Guelph. Kanada. S. 86-99
- Gohl, E.** 2000. Prüfen und lernen. Praxisorientierte Handreichung zur Wirkungsbeobachtung und Evaluation. Bonn, 105 s.
- Gürel, A.** 2000. Tarımsal Yayım. T.Ü. Tekirdağ Z.F. Ders kitabı No. 236. Tekirdağ. 182 s.
- Hagen, E.** Tarihsiz. Theory of Social Change. Unpubl. manusc. aktaran Chin,R. 1976, S. 91
- İnan, İ.H.** 1992.Tarımsal Yayım.T.Ü. Tekirdağ Z.F.Ders Kitabı No:12, 98s.
- Kelsey, L.D., C.C. Hearne** 1949. Cooperative Extension Work. Ithaca, New York, S.:111-137
- Lersch, Ph.** 1965. Der Mensch Als Soziales Wesen. München S. 159 ve 289
- Olgun, A.** 2002. Tarımsal Yayım ve Haberleşme. E.Ü.Z.F.İzmir, 125 s.
- Özçatalbaş, O. ve Y. Gürgen** 1998. Tarımsal Yayım ve Haberleşme. Baki Kitabevi. Adana, 385 s.
- Özkaya T.** 1996. Tarımsal Yayım ve Haberleşme. E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları No: 520, Ders Kitabı, Bornova/İzmir, 170s.
- Taluğ, C. ve Tatlıdil, H.** 1993. Tarımsal Yayım ve Haberleşme. A.Ü.Z.F. Ders Notu.Teksir No:141 Ankara,
- Türk Dil Kurumu** 1974. Türkçe Sözlük. TDK Yayın No:403, Ankara S.40
- Van den Ban, A.W. ve Hawkins, H.S.** 1996. Agricultural Extension. 2. Edition Oxford, London, Edinburgh, Malden, Paris. 294 s.
- Yurttaş, Z.** 2000. Tarımsal Yayım ve Haberleşme. A.Ü.Z.F. Yayınları No: 67, Erzurum,105 s.